

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VISUOMENĖS INFORMAVIMO ĮSTATYMO NR. I-1418 48
IR 50 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

1.1. Įsigaliojęs 2022 m. spalio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas) suteikė valstybėms narėms instrumentus, įpareigojančius socialinius tinklus operatyviai šalinti neteisėtą turinį iš jų valdomų platformų. Taip valstybės narės įgijo realias galimybes kovoti su nelegaliu turiniu, platinamu socialiniuose tinkluose. Tam, kad valstybės narės galėtų efektyviai naudotis Skaitmeninio paslaugų akto teikiamais instrumentais, jos privalėjo parengti ir priimti teisės aktus, kuriais atitinkamoms institucijoms būtų pavestos priežiūros funkcijos ir / ar suteiktos teisės duoti privalomus nurodymus socialiniams tinklams šalinti neteisėtą turinį.

1.2. 2024 m. birželio 13 d. buvo priimta nauja Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo Nr. X-614 redakcija. Šis įstatymas *nustatė* Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos, Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos, Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos įgaliojimus užtikrinti Skaitmeninio paslaugų akto vykdymą, Ryšių reguliavimo tarnybos įgaliojimus atlikti Skaitmeninio paslaugų akto nustatytas skaitmeninių paslaugų koordinatoriaus funkcijas ir priežiūros institucijų įgaliojimus. Remiantis minėto įstatymo nuostatomis, Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba įgavo kompetencijas dėl Skaitmeninio paslaugų akto 14 straipsnio 3 dalies, 28 straipsnio 1 dalies įgyvendinimo, kiek tai yra susiję su nepilnamečių apsauga socialiniuose tinkluose. Tačiau nei Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo, nei galiojantis Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas (toliau – VII) *nenumato* Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai teisės kreiptis į socialinius tinklus ir duoti privalomus nurodymus pašalinti neteisėtą turinį. Svarbu pažymėti, kad dezinformacija, karo propaganda ar karo kurstymas yra itin pavojinga informacija, galinti daryti arba daranti žalingą poveikį visuomenei arba atskiroms jos grupėms, todėl tokios saviraiškos ribojimas yra galimas, jeigu nustatytas įstatymu. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnyje teigiama, kad „laisvė reikšti įsitikinimus, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei tai būtina apsaugoti žmogaus sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Laisvė reikšti įsitikinimus ir skleisti informaciją nesuderinama su nusikalstamais veiksmais – tautinės, rasinės, religinės ar socialinės neapykantos, prievartos bei diskriminacijos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija.“

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektas parengtas Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos ir Lietuvos radijo ir televizijos komisijos iniciatyva.

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

3.1. Visuomenės informavimo įstatymas nustato taisykles, reglamentuojančias institucijų, atsakingų už neskelbtinos informacijos kontrolę, ir elektroninės informacijos prieglobos paslaugų teikėjų bendradarbiavimą bei atsakomybę. Vis dėlto privalomu nurodymų teikimas *socialiniams tinklams* dėl jų platformose skleidžiamo neteisėto turinio šiame kontekste nėra aiškiai reglamentuotas. Susiformavusi Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos bendradarbiavimo su socialiniais tinklais praktika yra pagrįsta pastarųjų geranoriško bendradarbiavimo, bet ne imperatyvių, aiškiai reglamentuotų taisyklių pagrindu. Teisiškai nereglamentuotas bendradarbiavimas neužtikrina veiksmingų ir operatyvių priemonių kovoti su dezinformacija, karo

propaganda, karo kurstymu ar raginimu jėga pažeisti Lietuvos Respublikos suverenitetą, nors interneto platformos turi itin didelę galią ir galimybes daryti įtaką visuomenės informavimui.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

4.1. Siūloma nustatyti, kad Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai ir Lietuvos radijo ir televizijos komisijai būtų numatyta teisė teikti privalomus nurodymus prieglobos paslaugų teikėjams dėl neskelbtinos informacijos skleidimo, kaip šie subjektai suprantami Skaitmeninių paslaugų akto nuostatų prasme. Šis įstatymo pakeitimas neabejotinai sustiprintų nacionalinės teisės sistemą kovos su dezinformacija, karo propaganda, karo kurstymu ar kitais pavojingais informaciniais reiškiniais srityje. Teisinis pagrindas duoti privalomus nurodymus prieglobos paslaugų teikėjams leis efektyviau ir greičiau reaguoti į neskelbtinos, teisės aktų draudžiamos ar nacionaliniam saugumui grėsmę keliančios informacijos sklaidą. Toks modelis užtikrintų kryptingesnę, sistemingesnę ir veiksmingesnę dezinformacijos ir kitų žalingų turinio formų kontrolę, sumažintų grėsmes visuomenės informaciniam saugumui bei stiprintų informacinės aplinkos atsparumą.

Priėmus šį projektą būtų užtikrinta geresnė asmenų teisių ir teisėtų interesų apsaugą nuo melagingos, manipuliacinės ir kitos žalingos informacijos sklaidos socialiniuose tinkluose. Tai ypač aktualu atsižvelgiant į šiuolaikinės skaitmeninės visuomenės realijas, kai informacijos sklaidos greitis ir mastas gali sukelti reikšmingas pasekmes tiek visuomenės grupėms, tiek atskiriems fiziniams asmenims.

Taigi numatomas VII pakeitimas būtų svarbus žingsnis stiprinant Lietuvos informacinės erdvės apsaugos mechanizmus, leidžiant valstybės institucijoms operatyviai ir teisėtai veikti kovoje su žalingu turiniu, taip pat prisidėtų prie aukštų informacinio saugumo standartų įgyvendinimo nacionalinėje teisėje.

4.2. Projektu išlaikomas esminis ir konstituciškai saugomas principas – žodžio, nuomonės ir saviraiškos laisvė, tačiau kartu siekiama užtikrinti, kad ši teisė būtų įgyvendinama laikantis sąžiningumo, skaidrumo ir atsakomybės principų. Projektu numatoma sudaryti aiškias, sąžiningas ir visiems vienodai taikomas sąlygas viešai reikšti savo nuomonę, dalintis mintimis, komentarais ar kitais pasisakymais viešojoje erdvėje. Tačiau kartu akcentuojama, kad piktnaudžiavimas nuomonės laisve – kai ji naudojama skleisti dezinformaciją, kurstyti neapykantą, skatinti karo veiksmus ar kitaip kelti grėsmę demokratinei visuomenės sanklodai – negali būti toleruojamas ir turi būti ribojamas įstatymo nustatyta tvarka. Tokiu būdu bus išlaikoma pusiausvyra tarp asmens teisės laisvai reikšti savo įsitikinimus ir valstybės pareigos apsaugoti visuomenę nuo žalingo, manipuliacinio ar pavojingo turinio sklaidos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų priimto įstatymo pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas kriminogeninei situacijai įtakos neturės. Antikorupciniu požiūriu priimti įstatymai pasekmių neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas verslo plėtrai ir (ar) konkurencinėms sąlygoms įtakos neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Šiuo atveju nereikės priimti papildomų teisės aktų. Dėl siūlomo VII papildymo nereikės keisti jokių galiojančių teisės aktų.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, kitų norminių teisės aktų rengimo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektu įtvirtinamos nuostatos neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai, Europos Sąjungos teisės aktams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įgyvendinamųjų teisės aktų priimti, pakeisti ar papildyti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Projektui įgyvendinti reikės papildomų biudžeto lėšų Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos veiklai finansuoti, kiek tai susiję su prieglobos paslaugų teikėju, kaip šie subjektai suprantami Skaitmeninių paslaugų akte, veiklos priežiūra.

Siekiant užtikrinti informacinį saugumą ir atsparumą dezinformacinio ir propagandinio turinio sklaidai viešojoje erdvėje, svarbu sukurti savalaikio reagavimo ir draudžiamo turinio iš socialinių tinklų platformų šalinimo mechanizmą ir užtikrinti jo veiksmingumą.

Siekiant tinkamai įgyvendinti naujas funkcijas Tarnybai papildomai yra reikalingi 3 vyriausiųjų specialistų etatai. Atsižvelgiant į tai, naujoms funkcijoms vykdyti kasmet Tarnybai atitinkamai reikalingas papildomas 145 972,8 eurų finansavimas – į šią sumą įskaičiuotas darbo užmokestis kartu su socialinio draudimo įmokomis. Taip pat papildomai reikės skirti 15 000 eurų naujų darbo vietų įrengimui ir infrastruktūros sukūrimui. Be to, papildomai kasmet reikalingas 50 000 eurų finansavimas technologinių įrankių, skirtų manipuliavimo interneto platforma veiklos monitoringui ir išaiškinimui.

14. Projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „prieglobos paslaugos teikėjas“, „dezinformacija“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.